

Motion till riksdagen
2008/09:N9

av **Kent Persson m.fl. (v)**
med anledning av prop. 2008/09:67

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

1 Sammanfattning

Vänsterpartiet menar att det nya lagförslaget innehåller en rad problem för rättssäkerheten. Trots detta talar mycket för att effekten på den illegala kopieringen kommer att bli högst begränsad. Därför föreslår vi att riksdagen dels avslår propositionen, dels uppmanar regeringen att återkomma med ett nytt förslag. De allra flesta av de problem som finns med lagstiftningen är inte någon nödvändig följd av att implementera EU-direktivet.

Fel! Okänt namn på

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	1
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
4	Bakgrund	2
5	Vänsterpartiet om upphovsrätten	2
6	Informationsförelägganden.....	2
6.1	Privatpersoner i civilrätt	3
6.2	Problemen med kravbrev till privatpersoner.....	3
6.3	Risk för låga beviskrav	4
6.4	Glidning mot urholkat integritetsskydd	5
6.5	Poängen med ett opartiskt rättsväsende	5
6.6	Sverige behöver inte införa informationsförelägganden.....	6
6.7	Begränsningar av informationsförelägganden	6
6.8	Handläggningen av informationsföreläggande	7
6.9	Upphovsrättsligt skydd på nätet och utanför.....	7
7	Övriga förändringar i upphovsrätten	8
7.1	Undantag från personuppgiftslagen	8
7.2	Skadestånd.....	8
7.3	Inträngsundersökning	9
8	Skulle lagen hindra kopieringen?	10

3 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen beslutar att avslå proposition 2008/09:67 Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG.

4 Bakgrund

Det civilrättsliga sanktionsdirektivet, Ipred1, började som ett initiativ från kommissionen 2003 för att bekämpa förfalskade varor. Året därpå utvidgades det. Från att ha riktat sig mot kommersiell piratkopiering av fysiska produkter började det innefatta en mängd förslag riktade mot privatpersoners fildelning. Möjligheten att begära ut information från tredje part blev i samband med det också en fråga om att begära ut privata abonnentuppgifter från operatörer.

Även regeringens proposition innehåller förslag till lagändringar angående allt från patentlagen till upphovsrätten. De frågor vi kommer att ta upp handlar om förslagen till förändringar av upphovsrätten, eftersom det är där vi ser risker för privatpersoners rättsäkerhet och integritet.

5 Vänsterpartiet om upphovsrätten

Vänsterpartiet försvarar upphovsrätten, i dess ideella del såväl som dess ekonomiska. Vi försvarar upphovsmannens rätt att bestämma vem som tjänar pengar på att sprida ett verk, och därmed möjligheten att ta betalt för den rätten. Vi har samtidigt tagit ställning för breddade möjligheter att kopiera för personligt bruk och att det blir tillåtet att tillgängliggöra upphovsrättsskyddat material så länge det inte sker kommersiellt.

Vi är medvetna om att utvecklingen av privatpersoners kopiering kan ha lett till uteblivna inkomster och därmed en förstärkning av problemen med att kulturen inte får ett tillräckligt stort samhällsekonomiskt utrymme. Sist i den här motionen argumenterar vi för att det liggande lagförslaget inte skulle lösa de problemen. Vi förespråkar i stället kulturpolitiska satsningar som en väg framåt. Det skulle ge verkliga förstärkningar av inkomsterna till kulturekonomin utan att inskränka möjligheterna med den nya tekniken eller leda till risker för rättsäkerheten.

6 Informationsförelägganden

Förslaget till ny paragraf om informationsföreläggande, 53 c §, har varit central i debatten. Den skulle ge sökanden möjlighet att genom domstolsbeslut begära ut ”information om ursprung och distributionsnät” från en rad aktörer.

Fel! Okänt namn

6.1 Privatpersoner i civilrätt

Civilrättsliga mål innebär ett stort ekonomiskt risktagande för en privatperson, som inte motsvaras av samma risk för en ekonomiskt stark aktör, t.ex. en organisation som företräder ett antal multinationella filmbolag. Konsekvenserna för respektive part av att förlora ett civilmål är ojämförbara. En stor del av problemet härrör från rättegångskostnaderna: Rättshjälpslagstiftningen är långt ifrån tillräcklig för att försäkra privatpersoner om en rimlig möjlighet att försvara sina intressen i en civilrättslig konflikt.

I fall som rör upphovsrätten på nätet kan rättegångskostnaderna snabbt nå höga belopp. André Rickardsson, som varit expertvittne i flera fildelningsmål, uppskattar kostnaden för en opartisk utredning av den tekniska utrustningen i sådana fall till ca 75 000 kr (Newsmill den 5 december 2008). Till det kommer advokatkostnader, som kan bli dyra med tanke på hur få advokater som är insatta i den här sortens upphovsrättsmål.

I ett brottmål ska åklagaren bara driva mål där han eller hon bedömer att bevisningen räcker för en fällande dom. Åklagaren ska dessutom ta upp argument såväl för som emot att den åtalade döms. I civilrättsliga processer finns inget sådant. Det är en form av process som är konstruerad utifrån att parterna är någorlunda jämbördiga, något som med få undantag inte kommer att vara fallet i de upphovsrättskonflikter som springer ur användandet av informationsförelägganden.

Regeringen bedömer i propositionen att domstolarna kommer att behandla 400–800 krav på informationsförelägganden varje år. Antalet immaterialrättsliga mål i domstolarna bedöms däremot inte öka mer än marginellt (s. 255 f.), trots de starka skäl de som mottar kravbrev borde ha till att få sin sak prövad. Det har hittills varit svårt att fälla någon för upphovsrättsbrott i samband med fildelning och det finns ingen stark praxis i frågan om skadeståndsbeloppens storlek. Ändå tror vi att regeringen kommer att få rätt i att få av kravbreven kommer att sluta med en rättslig prövning. Orsaken är just att de kostnader som är förknippade med civilmål är för höga för att privatpersoner ska ha rimliga möjligheter att försvara sina intressen. Risken är stor att sådana situationer leder till fullständigt orättfärdiga förlikningar.

Regeringen borde ha behandlat problematiken kring detta utförligt i propositionen. Vi menar att lagstiftaren bör undvika att stifta lagar som för över rättsprocesser från straffrätt till civilrätt när det finns risk för att parterna inte är ekonomiskt jämbördiga.

6.2 Problemen med kravbrev till privatpersoner

Upphovsrättsorganisationernas övertag i civilrättsliga mål syns tydligt i de kravbrev som används systematiskt i de länder som infört den här sortens lagstiftning. En 50-årig ålänning fick nyligen ett kravbrev på 50 000 kr för att ha fildelat musik (Aftonbladet den 1 december 2008). I Schweiz har minderåriga fått kravbrev på 70 000 kr (SvD den 13 november 2008).

Fel! Okänt namn på

Mallen till Danska Antipiratgruppens kravbrev har också läckt ut till nätet, och den visade tydligt att de fall som tagits upp i domstol inte är undantag: Den som tillgängliggjort en vanlig hårddisk kan lätt ställas inför krav på 100 000 kr eller mer. Den som inte förlikar sig med kravet inom tio dagar hotas i standardbrevet med att krävas på det dubbla beloppet.

En bidragande orsak till problemet är att upphovsrättsinnehavaren inte har något att förlora på att sätta kraven överdrivet högt. Går den som fått brevet inte med på ett krav som upphovsrättsinnehavaren egentligen misstänker inte skulle hålla i domstol, behöver denne inte ta fallet vidare.

I land efter land har resultatet av den här logiken blivit densamma, något som på goda grunder upplevs som utpressning. Mot den bakgrunden räcker det inte att justitieminister Beatrice Ask svarar att hon ”utgår från att de flesta producenter är klokare än så” på frågan om det inte finns en risk för att vi får samma problem i Sverige.

6.3 Risk för låga beviskrav

I promemorian föreslogs att normalt beviskrav skulle gälla för en begäran om informationsföreläggande. Regeringen har däremot valt att föreslå att ett lägre beviskrav, ”sannolika skäl”, ska räcka. Det är oklart vilken praxis det kommer att leda till. En vanlig form av bevisning i fildelningsmål hittills har varit att upphovsrättsinnehavaren själv dokumenterar aktivitet denne ser via Internet, till exempel genom skärmdumpar. Det finns inget annat, uppenbart sätt för käranden att styrka sin misstanke.

Bevisvärdet av den sortens egen dokumentation är dock mycket lågt; det är att betrakta som ett påstående från det eventuella brottsoffret om vad som hänt. Problematiken tydliggörs av programmet Bevismaskinen, en enkel mjukvara som tagits fram som satir över den lätthet med vilken det går att ge en helt fabricerad bild av vad som hänt i en dator. Programmet ligger på nätet och gör det möjligt för vem som helst att snabbt och enkelt producera skärmdumpar där ett valfritt namn eller IP-nummer ser ut att ladda ned filer över DC-nätverket.

Trots den väl kända problematiken kring detta skriver regeringen att det i fråga om olaglig fildelning ”i regel [är] enkelt att säkra bevisning om att ett intrång i objektiv mening har begåtts” (s. 150). Regeringen hade här gärna fått utveckla hur en sådan bevisning bör se ut konkret. Problem med den sortens bevisning var till exempel ett av skälen till att den misstänkte friades i hovrätten i fallet om filmen *Hip Hip Hora* år 2006. I debatten har det gång på gång skett en sammanblandning mellan hur enkelt det kan vara att *se* att ett brott begås och svårigheten för käranden att i efterhand *bevisa* att det skett.

Till det kommer att det lätt kan uppstå fel i hanteringen av IP-adresser. Vid minst sex tillfällen har IT-brottsroteln vid Rikskriminalpolisen fått felaktiga IP-adresser, vilket har drabbat oskyldiga (André Rickardsson, SvD den 26 november 2008).

Fel! Okänt namn på

Att regeringen mot den bakgrunden väljer att inte diskutera frågan om beviskrav konkret är att dra sig undan sitt ansvar. Risken är uppenbar att vi får en rättsosäker praxis.

Det intrycket förstärks av de ekonomiska konsekvenser regeringen uppskattar av förslaget, där 400–800 ärenden beräknas kosta 2–4 miljoner kronor. Den typiska hanteringen av ett informationsföreläggande uppskattas därmed kosta ca 5 000 kr. Vi har svårt att se hur en rättssäker prövning av påståendet att en viss IP-adress har tillgängliggjort en viss fil skulle rymmas inom den sortens ramar.

6.4 Glidning mot urholkat integritetsskydd

Lagförslaget har kritiserats för att det ger privata organisationer större möjligheter än polisen att begära ut abonnentuppgifter. Polis och åklagare kan i dag bara få ut abonnemangsuppgifter vid misstanke om brott där fängelse är föreskrivet för brottet och det kan förväntas leda till annan påföljd än böter.

Regeringen har tillsatt en ny utredning med utgångspunkten att det kravet ska sänkas, så att även brott som bara förväntas leda till böter räcker för att få ut abonnentuppgifterna (Polismetodutredningen, Ju 2008:01, se dir. 2007:185 och dir. 2008:91). Lagstiftningen om immaterialrättsbrott fungerar här som en isbrytare i debatten; urholkningen av integritetsskyddet i det här specifika fallet utvidgas snart till att bli en generell regel. Vi är djupt kritiska till den tendensen, som återfinns också i andra sammanhang.

6.5 Poängen med ett opartiskt rättsväsende

Lagförslaget går över en principiell gräns: att brott ska hanteras av ett opartiskt rättsväsende. Vi har tagit upp några av de konkreta problem det medför i just de här fallen, men frågan är också vidare än så. Trots allt råder en politisk konsensus om att det i allmänhet är helt fel väg att gå att avlasta polisen genom att lägga över uppgifterna på kändanden. Livsmedelshandlare har inget som liknar en motsvarande roll i bekämpandet av snatterier. Villaägare i samverkan har inte getts möjligheter att identifiera den de på lösa grunder misstänker för inbrottsförsök. Rätten att hålla kvar en misstänkt på brottsplatsen innehåller inte en allmän rätt att också tvinga den misstänkte att lämna ut vissa personuppgifter.

I stället för att gå vidare med speciallagstiftning för immaterialrättsliga brott behöver vi diskutera helheten av vart vi är på väg. Den allmänna utvecklingen mot urholkad rättssäkerhet och utökad övervakning vi sett på senare tid måste brytas.

6.6 Sverige behöver inte införa informationsförelägganden

Regeringen skriver att förslaget ”bygger på artikel 8 i direktivet”. Det stämmer, men lagförslaget ignorerar artikel 8 punkt 3 e) i direktivet, som slår fast att behandlingen av personuppgifter inte ska påverkas av informationsföreläggandet.

Det spanska telefon- och internetbolaget Telefónica vägrade att lämna ut abonnentuppgifter om misstänkta fildelare till en privat organisation, vilket föranledde en process i EG-domstolen. De slog i sin dom fast att medlemsstaterna inte behöver lämna ut personlig information i civilrättsliga processer i syfte att skydda upphovsrätten. EG-domstolen betonade särskilt att direktivet inte får tolkas på ett sätt som riskerar att komma i konflikt med grundläggande rättigheter, som rätten till respekt för privatlivet.

Sverige är alltså inte tvunget att införa någon möjlighet till informationsföreläggande gentemot privatpersoner. Datainspektionen gick längre än så i det remissvar den skrev strax innan EG-domstolen fällde sitt avgörande. Inspektionen avstyrkte förslaget om informationsföreläggande för att den bedömde att det kan finnas rättsliga hinder mot förslaget. Den skrev att det inte är klarlagt om förslaget är ”förenligt med de EG-rättsliga bestämmelserna om dataskydd eller den rätt till skydd för privatlivet m.m. som följer av artikel 8 i den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna”.

6.7 Begränsningar av informationsförelägganden

Förslaget till ny paragraf 53 d § begränsar möjligheterna att meddela informationsföreläggande något. Regeringen har i debatten hänvisat till den här paragrafen för att framhålla att det bara går att begära ut information om den som misstänks för ”omfattande kopiering”. I det här fallet betyder dock ”kopiering” med regeringens terminologi ”nedladdning” (se s. 264). Den som t.ex. använder något av de vanliga fildelningsprogrammen tillgängliggör verken samtidigt som de laddas ned. I praktiken torde i princip samtliga av Sveriges åtminstone 1,4 miljoner vuxna fildelare ha gjort sig skyldiga till ”omfattande kopiering” i regeringens mening.

Statsminister Fredrik Reinfeldt sade i en intervju i mars 2008 att lagförslaget ”är en legal grund för att komma åt dem som varit det riktiga hotet mot upphovsrätten, nämligen de som i stor skala ägnat sig åt att fördela upphovsrättsligt material” (TT den 14 mars 2008). Den här propositionen har vare sig klarlagt vilken verksamhet det är som avses eller formulerat lagtexterna så att de skiljer mellan den utbredda fildelningen och det snävare urval statsministern verkar tala om.

Regeringen har i stället försökt lägga ett allmänt ansvar på upphovsrättsinnehavarna att inte använda de rättigheter de nu får fullt ut. Ifpi har dock varit mycket tydliga med att de är beredda att gå efter också den som laddat ner ”fyra Abba-låtar” med informationsförelägganden och kravbrev (SvD den

Fel! Okänt namn på

12 november 2008). I den ambitionen har de fullt stöd av regeringens lagförslag.

6.8 Handläggningen av informationsföreläggande

Förslaget till ny paragraf 53 e § innehåller bestämmelser om hur en fråga om informationsföreläggande ska handläggas. En fråga som väckt uppmärksamhet är att den vars personuppgifter eventuellt ska lämnas ut inte har någon representant som för dennes talan i domstolen. I många andra fall utses ett ombud för den som kan bli utsatt för ett integritetsintrång, utan dennes vetskap. Ombudet kan bemöta argumenten för att lämna ut uppgifterna, och även överklaga beslutet – en möjlighet som inte ges i det här lagförslaget (News-mill den 26 november 2008).

Avsaknaden av ett sådant ombud skulle också göra det svårt att utveckla rättspraxis. En upphovsrättsinnehavare som nekas att få ut abonnemangsuppgifter kan överklaga beslutet och därmed få till stånd en rättspraxis genom beslut i hovrätt eller Högsta domstolen. Däremot finns ingen sådan möjlighet för abonnemangsinnehavaren. Resultatet blir att rättspraxis bara utvecklas från ett håll.

Vi menar att det är en invändning som borde ha beaktats. Givet att informationsförelägganden ska införas borde abonnenten ha rätt till ett ombud i processen. Ombudet borde ha rätt att överklaga beslutet och abonnenten ges reella möjligheter till kompensation i efterhand för integritetskränkningar som beslutats utan tillräcklig grund. Som lagförslaget ser ut är den ensidiga handläggningen ytterligare ett skäl att avvisa propositionen och be regeringen återkomma med ett nytt förslag.

6.9 Upphovsrättsligt skydd på nätet och utanför

Regeringen hävdar att om ”Sverige inte inför denna möjlighet att identifiera abonnenter så måste vi alltså vidta andra åtgärder för att förbättra skyddet för upphovsrätten på Internet”, eftersom EG-domstolen ”samtidigt påmint om att medlemsstaterna är skyldiga att se till att upphovsrätten har ett effektivt skydd också på Internet”. Det är ett tveksamt påstående; det finns ingen sådan formulering om Internet i domslutet. Domstolen skriver i stället om balans mellan olika grundläggande rättigheter.

Det finns god grund för att säga att svensk lagstiftning inte alls har lagt för lite vikt vid det immaterialrättsliga skyddet. Det finns också goda skäl att ifrågasätta regeringens bild av att det immaterialrättsliga skyddet i dag skulle vara svagare på nätet än utanför.

Upphovsrättsinnehavare kommer i princip aldrig åt upphovsrättsbrott som inte sker i förvärvssyfte, oberoende av om de sker på Internet eller inte. Den som illegalt kopierar en hårddisk i sitt hem har aldrig kunnat lagföras effektivare än den som gör samma sak via Internet. Vad som händer med införandet av informationsförelägganden mot privatpersoner är att Internets karaktär av

övervakningsbar, offentlig plats används för att börja lagföra brott som aldrig har lagförts utanför Internet. Skillnaden illustreras i tabell 1. Det handlar inte om att ta med immaterialrätten in på nätet, utan om att börja tillämpa den på privatpersoner även i praxis.

Tabell 1. Ger upphovsrätten ett effektivt skydd?

	Utanför Internet	På Internet
Upphovsrättsbrott i förvärvssyfte	Ja, redan i dag.	Ja, redan i dag.
Privatpersoners upphovsrättsbrott	Nej.	Nej. Informationsföreläggande föreslås för att ändra på det.

Företag som bryter mot upphovsrätten på nätet kan redan i dag lagföras effektivt, utan något behov av informationsförelägganden. Det finns inte heller någon praxis i dag där privatpersoner hindras från att kopiera upphovsrättskyddat material utanför nätet genom hot om att dras inför civilrättslig domstol. Lagförslaget handlar inte om att etablera gammal praxis även på nätet utan om att försöka använda nätet för att för första gången etablera en civilrättslig praxis mot privatpersoners kopiering.

7 Övriga förändringar i upphovsrätten

7.1 Undantag från personuppgiftslagen

Propositionens förslag till förändring av 53 g § skulle innebära att personuppgiftslagens begränsningar inte gäller för den som vill upprätta register över konkreta rättsanspråk som handlar om brott enligt 53 §. Vi vill slå vakt om personuppgiftslagens syfte, att skydda enskilda personer mot kränkning av den personliga integriteten, och verkar för en striktare tillämpning av den än i dag. Vi motsätter oss därför regeringens förslag till förändring av paragrafen.

I direktivets artikel 8 punkt 3 står det att lagstiftning om informationsföreläggande inte ska "påverka tillämpningen av andra lagbestämmelser som ... e) reglerar ... behandling av personuppgifter." Det är därför mycket anmärkningsvärt att regeringen i propositionen lägger ett förslag som i högsta grad påverkar just den tillämpningen. Hur menar regeringen att den formuleringen i direktivet ska tolkas, om inte just som en markering att personuppgiftslagen, i Sveriges fall, inte ska påverkas av möjligheten till informationsföreläggande?

7.2 Skadestånd

Förslaget till förändring i 54 § innebär framför allt att en uppräkningslista införs i lagen över fem exempel på saker som särskilt ska tas hänsyn till när ersättningens storlek bestäms. Det som är särskilt anmärkningsvärt är den sista punkten i den listan, att hänsyn ska tas till "upphovsmannens eller rättsinne-

Fel! Okänt namn på

havarens intresse av att intrång inte begås”. Regeln sägs syfta till att ”skadeståndet inte ska vara så lågt att det blir mer ekonomiskt lönsamt att begå intrång än att göra rätt för sig”. Det må vara okomplicerat i fråga om immaterialrättsbrott i förvärvssyfte, men lagförslaget syftar uppenbarligen till att försöka följa den principen också i fråga om privatpersoners upphovsrättsbrott.

Svårigheten att förena en sådan ambition med skadeståndsbelopp som rymms inom det allmänna rättsmedvetandet torde vara uppenbar för den som följt fildelningsdebatten. Andelen av dem som fildelar illegalt under ett år och som också döms för det i domstol ligger i storleksordningen en på en miljon. Regeringen räknar inte med mer än en marginell ökning av antalet rättsfall med anledning av lagförslaget. För att uppnå målet att fildelningen trots detta inte ska vara ekonomiskt lönsam skulle skadestånden behöva närma sig den sorts belopp som Jammie Thomas dömdes att betala i USA: 220 000 dollar för att ha tillgängliggjort 24 musikfiler.

I stället för att ta ett tydligt politiskt ansvar för hur stora skadeståndsbelopp som ska utdömas skjuter regeringen över det beslutet än mer på domstolarna genom en skrivning som skulle gå att använda för nästan vilka belopp som helst. Regeringen skriver att ändringarna ”huvudsakligen är en följd av artikel 13 i direktivet”, men där finns överhuvudtaget ingen sådan poängtering av någons ”intresse av att intrång inte begås”.

Omkring hälften av befolkningen i Sverige anser att den vanliga fildelningen överhuvudtaget inte ska vara olaglig (se Renforsutredningen s.189 f., Rudolf Antoni (2007): ”Fil, pirater och sjunkande skepp” eller TV4 Nyheter-na/Novus opinion den 5 december 2008). Vi delar den åsikten, men även om man inte gör det visar det tydligt att den rättspraxis av höga straff och skadestånd som utvecklats i fildelningsfallen har ett mycket svagt stöd i det allmänna rättsmedvetandet.

I de fåtal fall som hittills lett till fällande dom i Sverige har straffen varit hårda. Tillgängliggörande av en enstaka film har kunnat leda till 80 dagsböter, och den högst typiska fildelare från Linköping som fälldes i maj 2008 dömdes till villkorlig dom och 40 dagsböter. Vi kan också se en tendens till att skadeståndsbeloppen i civilmål får enorma proportioner i våra grannländer. I ett uppmärksammat fall i Danmark nyligen dömdes en man till 220 000 kronor i böter, att betala inom 14 dagar, och till att betala rättegångskostnader på ytterligare 90 000 kronor.

Regeringen borde ta till sig av den allmänna opinionen i stället för att göra markeringar om ytterligare skärpningar av skadestånden.

7.3 Intrångsundersökning

Regeringens förslag till förändring av 56 a § i upphovsrättslagen, och motsvarande paragrafer i flera andra immaterialrättsliga lagar, vidgar möjligheterna att besluta om intrångsundersökning till att gälla också den som ”i objektiv mening medverkar” till brottet. I propositionen ges inga konkreta exempel på vad den utvidgningen skulle innebära. Eftersom medverkan till upphovsrätts-

brott skulle kunna ges en vid innebörd i förhållande till fildelningsnätverken hade vi gärna sett en mer utförlig redogörelse för konsekvenserna.

En närliggande fråga som aktualiserats i debatten är om privatpersoner kan utsättas för intrångsundersökningar i sin bostad på grund av misstänkt fildelning. Av proposition 1998/99:11 framgår att en ”intrångsundersökning i en bostad torde ... i regel endast bli aktuell vid allvarliga immaterialrättsintrång”. I vilken mån privatpersoners fildelning kan anses utgöra allvarliga immaterialrättsintrång i dagens lagstiftning är dock fortfarande oklart. Det framgår av Ifpis senaste ansökan om undantag från personuppgiftslagen att de avser att begära intrångsundersökningar, och dessutom interimistiska åtgärder, med anledning av misstänkta upphovsbrott över fildelningsnätverken (Datainspektionen, dnr 181 1757-2008, avsnitt 3.4, den 10 december 2008). Eftersom förslaget om informationsförelägganden ökar de praktiska möjligheterna att begära intrångsundersökningar hos privatpersoner som misstänks ha begått eller medverkat till upphovsrättsbrott på nätet borde frågeställningen ha tagits upp i propositionen.

8 Skulle lagen hindra kopieringen?

Det finns många skäl att tvivla på att den nya lagen kommer att hejda fildelningen. Vi är fortfarande mycket långt från en situation där lagstiftningen fungerar som ett reellt hot för den enskilda fildelaren.

Dagens öppna fildelningsnätverk kompletteras redan av framväxande slutna nätverk, som inte skulle vara möjliga att stoppa med mindre än en omfattande övervakning av medborgarnas privata kommunikation. Ett spår i den utvecklingen är anonyma fildelningsnätverk. Ett annat är fildelningsnätverk som bygger på personliga relationer, på att människor faktiskt känner dem de kopplar upp sig mot, men sammantaget bildar globala nätverk.

Det är anmärkningsvärt att regeringen i sitt förslag utgår från att dagens teknik kommer att vara oförändrad, och inte ens reflekterar över den uppenbara möjligheten att lagen kan vara otillämpbar kort efter att den införts. Särskilt gäller det eftersom regeringen, till skillnad från vissa skivbolag, tänker sig att upphovsrättsinnehavarna självmant ska inskränka sina kravbrev och domstolsförfaranden till ”storskaliga” fildelare. Å ena sidan målar regeringen upp en bild av en grupp människor som har fildelning som sitt levebröd, å andra sidan förutsätts de här fildelarna vara tekniskt oförmögna att gå över till ny teknik. Hade regeringen tagit sina egna ambitioner och påståenden på allvar, hade den utrett dels hur lagförslaget förhåller sig till den pågående tekniska utvecklingen på området, dels i vilken mening man överhuvudtaget kan prata om ett toppskikt av fildelare med nyckelroller.

Det finns alltså väldigt liten anledning att tro att den faktiska risken att fällas i domstol ska bli tillräckligt hög för att avskräcka vare sig fildelare i allmänhet eller en eventuell mindre grupp av storskaliga fildelare. Särskilt gäller det efter det mål i Svea hovrätt (B 8799-05) där domstolen slog fast att kåranden måste styrka vem som satt bakom tangentbordet när brottet begicks. Så

Fel! Okänt namn på

länge den principen gäller, och det inte blir praxis med intrångsundersökningar i vanliga fildelningsmål, kommer det även med den nya lagen att vara närmast omöjligt att fälla någon som nekar till brott.

Vad som däremot kan hända är att det under en tid uppstår en rädsla för att domstolar ska döma folk utan en korrekt bevisning. Tyvärr finns det också ett visst fog för en sådan rädsla; den som får ett felaktigt kravbrev kommer att sitta i en svår och ekonomiskt tung sits.

Den rädslan skulle då gälla såväl dem som fildelar illegalt som andra, och t.ex. riskera att leda till färre öppna nätverk. Vi menar att möjligheten att koppla upp sig mot nätet på kaféer, i offentliga lokaler eller genom tjänster som Fon är för viktig för att äventyras. Färre öppna nätverk är en av de värsta konkreta risker vi kan se med lagförslaget.

Ett vanligt påstående i debatten har varit att fildelningen vuxit sig särskilt stark just i Sverige. Det har sedan förklarats med antingen att vi skulle ha en mindre hårdför lagstiftning eller att vi var tidiga med bredbandsutbyggnaden. Eurostats ger bara ett halvt stöd för det påståendet. Enligt deras statistik fildelade visserligen 19 % av svenska folket under första kvartalet 2007, medan EU-genomsnittet var 13 %. Samtidigt är det en rad länder som ligger före Sverige i statistiken: Nederländerna, Norge, Island, Estland, Spanien och Slovenien. Danmark, Finland och Frankrike, som använts som exempel på hur hårdare lagstiftning kan stoppa fildelningen, ligger på eller över EU-genomsnittet. Under genomsnittet ligger framför allt Tyskland, med en relativt svag bredbandsutbyggnad, och länder som Rumänien och Slovakien där mycket få har tillgång till bredband.

De här undersökningarna har överhuvudtaget inte försökt mäta vad som sker utanför nätet. En undersökning från Storbritannien visade att den illegala kopieringen utanför nätet var betydligt mer utbredd än den på nätet bland de 95 % av landets 18–24-åringar som kopierade illegalt (The Guardian den 7 april 2008). Den snabba takt vi ser i utvecklingen av lagringsmedier innebär också att den formen av kopiering kan bli väl så effektiv. Trots sina många risker skulle förslaget till lagstiftning betyda mycket lite för kopieringsfrågan i stort.

Framtidens kulturekonomi skulle inte bli starkare av att Sverige urholkar rättssäkerheten och integriteten på nätet ytterligare. Vänsterpartiet föreslår riksdagen att avslå propositionen. Vi uppmanar regeringen att återkomma med ett nytt förslag till implementering av EU-direktivet där de invändningar vi tagit upp i motionen beaktats.

Stockholm den 18 december 2008

Kent Persson (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Gunilla Wahlén (v)

Peter Pedersen (v)